

INVALIDNOST NIJE PITANJE IZBORA, VAŠ STAV JESTE!

SMERNICE za praćenje primene Strategije za unapređenje položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine i pratećeg Akcionog plana na lokalnom nivou

Projekat *PRIMENI, PRATI, PROMENI* - javno zagovaranje/zastupanje primene i praćenja *Strategije za unapređenje položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji u periodu od 2020. do 2024. godine* i pratećeg Akcionog plana, u jedinicama lokalne samouprave – je projekat podržan kroz grant šemu ACT- programa u Srbiji, a realizuje ga Centar za samostalni život osoba sa invaliditetom Srbije u partnerstvu sa članicama mreže, kojeg finansiraju Helvetas Swiss Intercooperation i Građanske inicijative.

Strategije za unapređenje položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period 2020. do 2024. godine je sveobuhvatni petogodišnji dokument usmeren na poboljšanje različitih aspekata položaja osoba sa invaliditetom u Srbiji. Ovaj dokument usmeren je na unapređenje društveno-ekonomskog statusa i sveukupne socijalne inkluzije.

Vizija strateškog dokumenta

Republika Srbija je inkluzivno društvo u kome osobe sa invaliditetom na ravnopravnoj osnovi uživaju sva prava i slobode garantovane Ustavom, zakonima i međunarodnim ugovorima.

*Normalno je biti drugačiji.
Odgovornost da se ta Vizija
ostvaruje, snosimo svi zajedno.*

Cilj Strategije

Izjednačavanje mogućnosti osoba sa invaliditetom u uživanju svih građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, uz puno poštovanje njihovog dostojanstva i individualne autonomije, obezbeđivanja nezavisnosti, slobode izbora i punog i efektivnog učešća u svim oblastima društvenog života, uključujući i život u zajednici.

Ključni izazovi položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji

U Republici Srbiji se **ne zna pouzdano ukupan broj osoba sa invaliditetom.**

Osobe sa invaliditetom su jedna od **najugroženijih grupa** stanovništva što se tiče **stope kao i rizika od siromaštva.**

Od ukupnog broja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji, 12,2% nije pohađalo osnovno obrazovanje, što predstavlja 41,9% ukupnog stanovništva Republike Srbije koje nikada nije išlo u osnovnu školu, dok među opštom populacijom ovaj procenat iznosi 2,7%.

Među osobama sa invaliditetom **najzastupljeniji izvor prihoda je penzija** (61,7%) ili spadaju u kategoriju izdržavanih lica (20,5%), dok zaradu ili druga primanja po osnovu rada ostvaruje 6,8%, a socijalna primanja 4,9% od ukupnog broja osoba sa invaliditetom. Udeo žena u ukupnom broju izdržavanih osoba sa invaliditetom iznosi 70,3%.

Veliki je broj osoba sa invaliditetom koje su **smeštene u različite vrste institucija socijalne zaštite** i drugih rezidencijalnih institucija.

U društvu su **široko raširene predrasude i stereotipi o osobama sa invaliditetom**, čemu značajno doprinose mediji, a zaposleni u institucijama sistema svoj rad još uvek zasnivaju na medicinskom modelu invaliditeta.

Teme o značenju, prirodi i posledicama invaliditeta nisu zastupljene u obrazovnim programima. Na univerzitetima društveno-humanističkih nauka ne postoje studije invaliditeta (eng. *disability studies*), koje se kao posebna akademska disciplina izučavaju na mnogim univerzitetima u svetu, što za posledicu ima nizak nivo znanja budućih profesionalaca o socijalnom značenju invaliditeta.

Žene sa invaliditetom su u riziku od višestruke diskriminacije, nevidljive su u javnoj sferi, ne učestvuju u dovoljnoj meri u javnom i političkom životu, suočavaju se sa teškoćama u ostvarivanju svojih prava i izložene su rodno zasnovanom nasilju.

Principi i vrednosti na kojima se zasniva Strategija

Poštovanje urođenog dostojanstva, individualne autonomije i ljudskih prava osoba sa invaliditetom, uključujući i njihovo pravo da donose odluke o sopstvenim životima.

Poštovanje različitosti i prihvatanje osoba sa invaliditetom kao izraza raznovrsnosti ljudskog roda.

Ravnopravnost, nediskriminacija, jednake mogućnosti i inkluzivna jednakost.

Rodna ravnopravnost.

Međusektorski i multidisciplinarni pristup, kroz stalnu saradnju u delovanju svih aktera i na svim nivoima.

Uključivanje osoba sa invaliditetom u proces kreiranja, sprovođenja i praćenja mera i aktivnosti po principu „Ništa o nama bez nas“!

Primena „Univerzalnog dizajna“ u smislu pristupačnosti sveukupnog okruženja i mogućnosti korišćenja svih proizvoda i usluga.

Stalno prikupljanje statističkih podataka, analiza i evaluacija postignutih rezultata radi kreiranja novih mera i aktivnosti, u skladu sa potrebama osoba sa invaliditetom.

Konstantno informisanje i podizanje nivoa svesti društva o pitanjima invaliditeta, ravnopravnosti i ostvarivanju prava osoba sa invaliditetom.

Ne zaboravite da...

- Strategija za unapređenje položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji 2020. do 2024. godine je zasnovana na najznačajnijim međunarodnim i nacionalnim dokumentima i pravnim aktima od značaja za položaj i prava osoba sa invaliditetom u društvu.
- Osobe sa invaliditetom u Srbiji su suočene sa brojnim izazovima – počev od toga da se ne zna pouzdano njihov ukupan broj, preko problema siromaštva, boravka u različitim rezidencijalnim ustanovama, do široko rasprostranjenih predrasuda i diskriminacije.
- Cilj Strategije je izjednačavanje mogućnosti osoba sa invaliditetom u pristupu svim pravima i punoj društvenoj participaciji.

Uloga jedinica lokalne samouprave u sprovođenju Strategije za unapređenje položaja osoba sa invaliditetom i AP Strategije

Radi povećanja društvene inkluzije osoba sa invaliditetom u svim oblastima društvenog života, jedinice lokalne samouprave (JLS) odgovorne su za:

Dosledno sprovođenje propisa u praksi, uz pojačavanje inspeksijskog nadzora, stalne obuke i sistemsko uključivanje pitanja pristupa tako da se svi programi, planovi i projekti obavezno razvijaju sa ugrađenom komponentom pristupačnosti, u skladu sa principom „Univerzalni dizajn“, uz unapređivanje i što veće korišćenje asistivnih tehnologija.

Obezbeđenje pristupačnosti sportskih, rekreativnih, kulturnih i drugih objekata javne namene, kroz podršku projektima kojima se obezbeđuje pristupačnost ulaza, toaleta, liftova... i instaliranje vizuelne, svetlosne i zvučne signalizacije na objektima javne namene.

Postavljanje opreme na putevima i saobraćajnicama kojima se obezbeđuje nesmetano kretanje osoba sa invaliditetom. Uvođenje pristupačnih sredstava javnog prevoza u drumskom, železničkom, vazdušnom i rečnom saobraćaju i pristupačnih stanica, putem izrade plana adaptacije autobuskih i železničkih stanica i nabavke pristupačnih sredstava javnog prevoza, kao i postepenim uvođenjem pristupačnog prevoza.

Razvoj i unapređenje usluga za samostalan život osoba sa invaliditetom u sistemu socijalne zaštite.

Podsticanje deinstitucionalizacije i transformacije usluga socijalne zaštite.

Razvoj sistema adekvatne multidisciplinarnе podrške osobama sa invaliditetom u JLS formiranjem Saveta za osobe sa invaliditetom na lokalnom nivou ili sagledavanjem problema osoba sa invaliditetom u okviru postojećih tela na lokalnom nivou, radi sačinjavanja planova za uključivanje osoba sa invaliditetom i njihovih udruženja u život lokalne zajednice.

Podizanje stepena informisanosti javnosti o pravima osoba sa invaliditetom i barijerama sa kojima se suočavaju u ostvarivanju prava.

Radi obezbeđivanja uživanja prava osoba sa invaliditetom na poslovnu sposobnost i porodični život na ravnopravnoj osnovi sa drugima i efikasne zaštite od diskriminacije, nasilja i zlostavljanja, jedinice lokalne samouprave sprovode aktivnosti:

Ugrađivanje antidiskriminacionih mera u politike, strateška dokumenta i akcione planove na lokalnom nivou.

Podizanje nivoa svesti društva o značaju zabrane diskriminacije i mehanizmima zaštite.

Obezbeđenje pristupačne službe hitnih intervencija i pomoći u vanrednim situacijama.

Radi sistematskog uvođenja perspektive invaliditeta u donošenje, sprovođenje i praćenje javnih politika, jedinice lokalne samouprave sprovodiće aktivnosti:

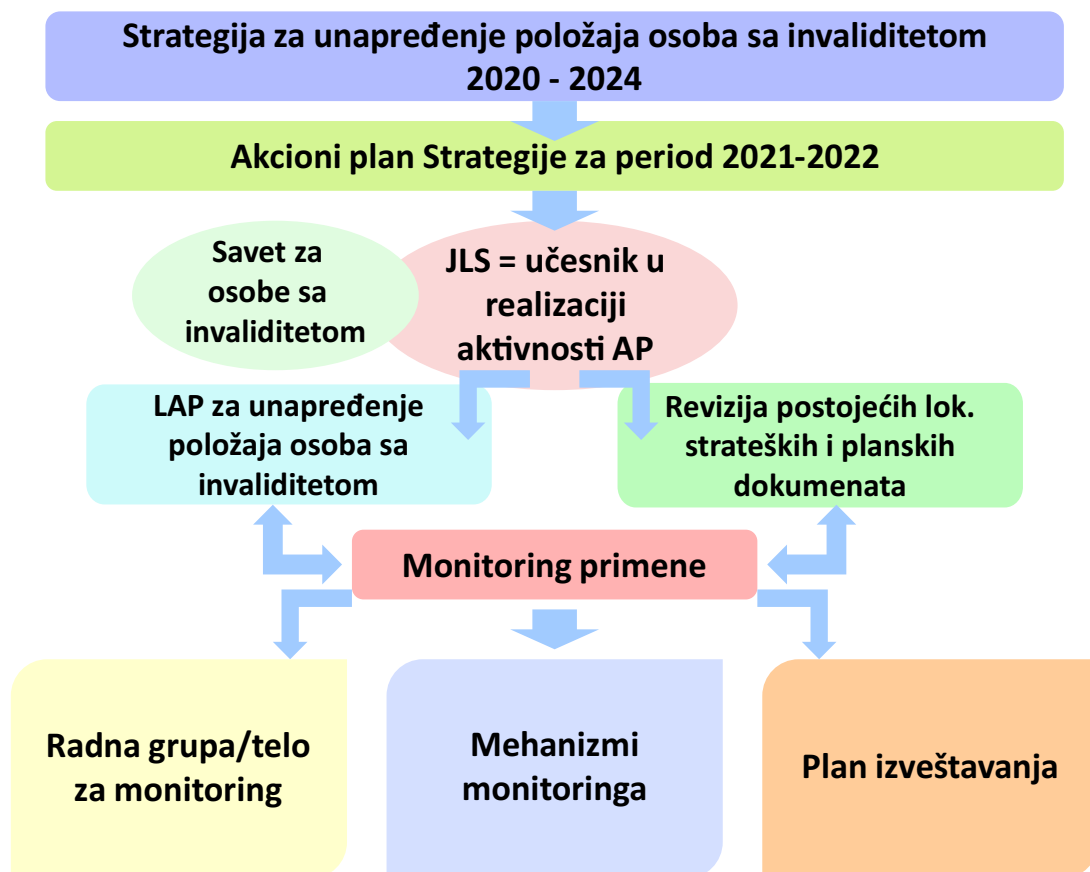
Formiranje tela za razvoj metodologije za vrednovanje učinka javnih politika, programa i planova na položaj osoba sa invaliditetom.

Realizacija mera aktivne politike zapošljavanja osoba sa invaliditetom na otvorenom tržištu

Osnaživanje osoba sa invaliditetom radi uključivanja na tržište rada i preveniranja rane isključenosti sa tržišta rada, kroz uspostavljanje multisektorske saradnje sa NSZ, udruženjima osoba sa invaliditetom, obrazovnim institucijama i dr. radi osnaživanja osoba sa invaliditetom za uključivanje na tržište rada

Aktivnosti jedinica lokalne samouprave na unapređenju položaja osoba sa invaliditetom u skladu sa Strategijom

Ne zaboravite da...

- JLS je *učesnik* u primeni Strategije za unapređenje položaja osoba sa invaliditetom za period 2020. do 2024. godine i pratećeg Akcionog plana.
- Najpogodniji način sprovođenja aktivnosti JLS je razvijanje i primena Lokalnog akcionog plana (LAP) za unapređenje položaja osoba sa invaliditetom i primena revidiranih lokalnih strateških i planskih dokumenata koji se odnose na položaj osoba sa invaliditetom u raznim oblastima života lokalne zajednice.
- Veoma je važno uspostavljanje i rad lokalnog saveta za osobe sa invaliditetom zbog razmatranja lokalnih izazova za ovu društvenu grupu i primene LAP-a za osobe sa invaliditetom.
- Radna grupa za monitoring primene LAP-a za osobe sa invaliditetom i drugih lokalnih strateških i planskih dokumenata od značaja za osobe sa invaliditetom je neophodna kako bi se obezbedilo uspešno sprovođenje i praćenje realizacije svih ovih dokumenata.
- Za uspešnu primenu LAP-a za osobe sa invaliditetom i drugih relevantnih lokalnih strateških i planskih dokumenata, značajno je uspostavljanje operativnih mehanizama primene i praćenja svih ovih dokumenata (kao što su različiti intersektorski protokoli, plan monitoringa itd.).

Koraci u kreiranju plana monitoringa

1. Identifikovanje ciljeva LAP-a

2. Definisavanje indikatora

3. Definisavanje metoda prikupljanja podataka i vremenskog okvira

4. Identifikovanje uloga i odgovornosti u procesu monitoringa

5. Razvijanje plana analize i formata za izveštavanje

6. Izveštavanje nadležnih institucija i diseminacija rezultata monitoringa u javnosti

Ne zaboravite da...

- Monitoring je sistematski i kontinuirani proces praćenja napretka u sprovođenju Lokalnih akcionih planova (LAP) i drugih dokumenata važnih za položaj osoba sa invaliditetom.
- Monitoring je podjednako važan kao i primena dokumenata koji su predmet praćenja.
- Proces monitoringa mora da bude planiran unapred, zajedno sa izradom LAP-a za unapređenje položaja osoba sa invaliditetom.

Ne zaboravite da...

Poželjno je da radna grupa za monitoring LAP-a i drugih lokalnih strateških i planskih dokumenata od značaja za osobe sa invaliditetom bude formirana kao zvanično radno telo skupštine JLS. Ukoliko to nije moguće, potrebno je da se pronade drugačije rešenje u skladu sa konkretnim prilikama u JLS.

- U radnu grupu treba da bude uključen najmanje jedan, a poželjno je i više predstavnika udruženja/organizacija osoba sa invaliditetom.
- Predsednik/koordinator radne grupe bi trebalo da bude osoba sa invaliditetom.
- Rad radne grupe je javan, jer radna grupa donosi svoj poslovnik o radu, zapisnike sa sastanaka, podnosi izveštaje i redovno periodično komunicira sa javnošću.

Sada još ostaje da primenite date Smernice i učinite korak ka unapređenju položaja osoba sa invaliditetom u vašoj jedinici lokalne samouprave!

IZJAVA O ODRICANJU ODGOVORNOSTI

Ovaj projekat je dobio podršku projekta Vlade Švajcarske „Zajedno za aktivno građansko društvo – ACT”, koji sprovode Helvetas Swiss Intercooperation i Građanske inicijative. Mišljenje koje je izneto u ovoj publikaciji/članku/studiji/radu je mišljenje autora i ne predstavlja nužno i mišljenje Vlade Švajcarske, Helvetasa ili Građanskih inicijativa.